سِنڌِي

سِنڌُو پارتي

درجو نائون

ڀارتيہ سنوڌان

باب - چوٿون الف

بنيادي فرض

قلم 51A

بُنيادي فرض : ڀارت جي هرهڪ ناگرڪ جو فرض آهي تہ :

(الف) هوُ ڀارت جي سنوڌان کي مڃيندو، اُن جي قومي جهنڊي، قومي تراني، آدرشن ۽ سنستا جي عزت ڪندو.

(ب) آدرش ويچارن، جن آزاديءَ جي لڙائيءَ لاءِ همٿايو ۽ اُتساهہ ڏوڪيو، اُنهن جي سنڀال ۽ پوئواري ڪندو.

(ٻ) ڀارت جي ايڪتا، اکنڊتا ۽ سمپورڻتا جي رکشا ڪندو.

(پ) ديش جي حفاظت ڪندو ۽ وقت پوڻ تي ديش سيوا ۾ ٽپي پوندو.

(ڀ) سيني ماڻهن ۾ هڪ ايڪتا جي ڀاونا پئدا ڪندو، جيڪا ڌرم، ڀاشا، ڪيتروادَ جي ڀيدڀاءُ کان پري هوندي. اَهڙيون رسمون جيڪي عورت ذات خلاف هونديون، اُنهن جو بهشڪار ڪندو.

(ت) ڀارت جي جامع سنسڪرتي ۽ شاندار ورثي جي حفاظت ڪندو ۽ مُلهہ سمجهندو.

(ٽ) قدرتي ماحول جهڙوڪ جهنگل، ڍنڍون، نديون، جهنگلي-زندگي اِنهن جو بچاءُ ڪندو ۽ سيني پراڻين لاءِ دردمندي رکندو.

(ٺ) وگيانڪ درشٽي، اِنساني مُلهہ، جاچ جوُچ ۽ سڌاري جي ڀاونا کي اَهميت ڏيندو.

(ث) عام ملڪيت کي سلامت رکندو ۽ هنسا کان پري رهندو.

(ٿ) شخصي ۽ گڏيل مشغولين جي سيني کيترن ۾ اَڳتي وڌڻ جي لڳاتار ڪوشش ڪندو جيئن ملڪ اَڳتي وڌندو رهي ۽ ڪاميابيءَ جي اوچاين کي ڇُهي.

(ڪ) ماءُ يا پيءُ يا پالڪ آهي تہ اُهو ضرور ڏسي تہ پنهنجي ٻار کي تعليم حاصل ڪرڻ جو موقعو ڏيندو. جنهن جي عمر ڇهن ۽ چوڏهن سالن وچ ۾ هجي.

سرڪاري فيصلو نمبر : اَڀياس ٢١١٦ (پر.ڪر ١٦ / ٤٣) ايس.ڊي. ٤ تاريخ ٢٥.٤.١٦ موجب اسٽاپت ڪيل ڪو آڊرينٽيننگ ڪاميٽيءَ جي تا. ١٧.٣.٣ جي ميٽنگ ۾ هي درسي ڪتاب طيءِ ڪرڻ لاءِ مختصر منظوري ڏني ويئي.

سِنڌوُ ڀارتي

درجو نائون

سِنڌِي

مهاراشٽر راجيہ پاٺيہ پستڪ نرمتي و اَڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پُڻي.

ڀر واري ’ڪيو آر ڪوڊ‘ کي سمارٽ فون ذريعي اسڪين ڪري سگهجي ٿو. ان وسيلي توهانکي پڙهڻ / پڙهائڻ لاءِ ڪارائتيوُن لنڪس (URL) ملنديون

NGVYXD

پهريون ڇاپو :2017 © مهاراشٽر راجيه پاٺيه پُستڪ نرمتي ۽ اڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پُڻي-٤١١٠٠٤.
سڌاريل ڇاپو :2021
مهاراشٽر راجيه پاٺيه پستڪ نرمتي و اڀياس ڪرم سنشوڌن منڊل، ڪتاب جا سڀ حق واسطا محفوظ آهن. هن ڪتاب جو ڪوبه ڀڱو ڊائريڪٽر، مهاراشٽر راجيه پاٺيه پستڪ منڊل جي لکيل اِجازت کان سواءِ ڪڍي نٿو سگهجي.

مکيه سهه سنيوجڪ : شريمتي پراچي رويندر ساٺي

سنڌي ڀاشا سمتي ۽ اَڀياس ڳٽ سمتي :
ڊاڪٽر ديال 'آشا' سياپتي
شري اَشوڪ ڪملداس مڪتا، ميمبر
شريمتي ميران مهيش گدواڻي، ميمبر
شره وجيه راڄڪمار منگلاڻي، ميمبر
شره گووردن شرما 'گهايل'، ميمبر
شريمتي راجيشره ڦيفانند ٽيڇچنداڻي، ميمبر
شريمتي ڪاجل ڄانيل رامچنداڻي، ميمبر

سنيوجڪ : شريمتي ڪيتڪي جاني (اِنچارج وشيش ڪاڌڪاره سنڌه)
سنيوجڪ سهايه : شريمتي گيتا گڻيش ناڪر (ڪاپي رائيٽر، سنڌه)

ٽائيپ سيٽنگ : ڪماره ميران چاولا موبائيل : 9822117383
چترڪار : ڪماره سوپنالي وجيه ڪمار اُپاڌيه

نرمتي : شره سڇيتانند آڦڙه (مکيه نرمتي آفيسر)
شره راجيندر چندرڪر (نرمتي اڌڪاره)

پرڪاشڪ : شره وويڪ اُتم گوساوه، پاٺيه پُستڪ نرمتي منڊل، پرڀاديوه، ممبئي - ٢٥.

ڪاغذ : ٧٠ جي.ايس.ايم. ڪره وو
پرنٽنگ آرڊر :
ڇاپيندڙ :

پرستاونا

پيارا شاگرد دوستو

توهان سيني جو درجي نائين ۾ سواگت آهي. هن کان اڳ واري درجي ۾ به توهان سنڌو ڀارتي ڪتاب پڙهيو آهي. سنڌو ڀارتي درجي نائين جو هي درسي ڪتاب اوهانجي هٿن ۾ ڏيندي اسان کي بيحد خوشي ٿي رهي آهي.

دوستو سنڌي ٻولي سُني نموني ڳالهائڻ ٻولهائڻ اچڻ لاءِ اوهانجو لفظن جو خزانو چڱو هجي. ان لاءِ هن درسي ڪتاب جون آکاڻيون، گفتگو، سبق - ڪوتائون گيت پڙهي نوان نوان لفظ، اصطلاح، چوڻيون سکڻ لاءِ ملنديون. اسان کي ائين ٿو لڳي ته هي ڪتاب پڙهي توهانجو ماتر ڀاشا لاءِ پيار ضرور وڌندو.

توهانکي وڌي ان لاءِ درسي ڪتاب ۾ لفظن جي راند، پورڪ اڀياس، ماٺ ۾ پڙهو، پاڻ ڪريان، پاڻ سکان، چتر جاچيو، ٻڌايو، جملا بدلائي لکو. اهڙي نموني جون انيڪ مشغوليون ڏنيون آهن. ساڳي نموني وياڪرڻ جا الڳه الڳه روپ سؤلي نموني ڏنا ويا آهن. ان کان سواءِ نئين نموني جو بدلاءُ موجب ڳالهائڻ ۽ لکڻ جو موقعو مليل آهي. توهان کي موبائيل، ڪامپيوٽر سؤلائي سان واپرائڻ اچي ٿو. هن ٽڪنيڪ جو اڀياس ۾ اُپيوگ ٿي، ان نظريي سان ڪجهه مشغوليون ڏنل آهن. سنڌي ڀاشا سکڻ وقت اُن مان ڪجهه ملهه سکڻ، سماجڪ مسئلا سمجهڻ ۽ اُهي حل ڪرڻ لاءِ اُڻ تڻ هُجي، اِهو به اَهميت وارو آهي، اِن نظريي سان درسي ڪتاب ۾ آيل سبق، مشغولين ۽ اڀياس جو ويچار ڪريو.

هي درسي ڪتاب توهان کي وڻيو ڇا، اِهو اسان کي ٻڌائيندا. توهان سيني کي شڀ ڪامنائون.

(ڊاڪٽر سُنيل مگر)
سنچالڪ
مهاراشٽر راجيه پاٺيه پُستڪ نرمتي ۽
اَڀياسڪرم سنشوڌن منڊل، پُڻي.

پُڻي،
تاريخ ٢٨ اَپريل ٢٠١٧، اَکڻ ٽيج
ڀارتيه سوريه : ٢ ويساکه ١٩٣٩

ڀارت جو سنوڌان

ديباچو

اسين ڀارت جا لوڪ، ڀارت کي هڪُ مڪمل طور خودمُختيار سماجوادي سَرو ڌرم ۽ سم-ڀاوَ وارو لوڪشاهي گڻراجيہ ٺاهڻ لاءِ گنڀيرتا سان فيصلو ڪري ۽ انهيءَ جي سڀني ناگرڪن کي :

سماجڪ، آرٿڪ ۽ راڄنيتڪ نياءُ، ويچار، اظهار، وشواس، شرڌا ۽ اُپاسنا جي آزادي؛ درجي ۽ موقعي جي سمانتا؛ خاطريءَ سان حاصل ڪرائڻ ۽ اُنهن سڀني ۾ شخصي سؤمان ۽ راشٽر جي ايڪتا توڙي اکنڊتا جي خاطري ڏيندڙ ڀائيچارو وڌائڻ لاءِ.

اسان جي هن سنوڌان سڀا ۾ اڄ تاريخ چويهين نومبر، ۱۹۴۹ جي ڏينهن، هن ذريعي هيءُ سنوڌان سويڪار ڪري، اُن کي قانون جي روپ ۾ پاڻ کي ارپڻ ڪريون ٿا.

راشٽر گيت

جَنَ گَڻَ مَنَ اَڌِينايَڪ جَيَہ هي،
ڀارَتَ ڀاڳِيہ وڌاتا
پَنجابَ، سِنڌ، گُجراتَ، مَراٺا،
دراوڙَ، اُتڪَلَ، بَنگَ،
وِنڌيَہ، هِماچَلَ، يَمُنا، گَنگا،
اُڇَڇَلَ، جل ڌِ تَرَنگَ،
تَوَ شُڀَ نامي جاڳي،
تَوَ شُڀَ آشيس ماڳي،
ڳاهي تَوَ جَيَہ - ڳاٿا،
جَنَ گَڻَ - مَنگَلَ دايَڪ جَيَہ هي
ڀارت ڀاڳِيَہ وڌاتا،
جَيَہ هي، جَيَہ هي، جَيَہ هي،
جَيَہ جَيَہ جَيَہ جَيَہ هي،

پرتِگيا

’ڀارت منهنجو ديش آهي. سڀ ڀارتواسي منهنجا ڀائر ۽ ڀينر آهن.

مونکي پنهنجي ديش لاءِ پيار آهي ۽ مونکي ان جي شاندار ۽ طرح طرح جي ورثي تي گؤرو آهي. مان سدائين ان جي لائق ٿيڻ جو جتن ڪندو رهندس.

مان پنهنجن مٽن مائٽن، اُستادن ۽ سڀني بزرگن جو سنمان ڪندس ۽ هر ڪنهن سان فضيلت ڀريو ورتاءُ ڪندس .

مان پرتگيا ٿو ڪريان تہ مان پنهنجي ديش ۽ ديشواسين سان سچو ٿي رهندس. انهن جي ڪلياڻ ۽ آسودگيءَ ۾ ئي منهنجو سک سمايل آهي.‘

اَپياسڪرم

مقصد :

’مهاراشٽر راجيه اَپياسڪرم خاڪو ۲۰۱۲‘ موجب سکڻ سيکارڻ جي ترتيب ۾ ڪيترين ئي تبديليون آنديون ويون آهن. درجو نائون سنڌي ڳڌيل اَپياس درسي ڪتاب تيار ڪرڻ وقت هيٺيان مقصد ڌيان ۾ رکيا ويا آهن.

۱. درسي ڪتاب ۾ ڏنل نثر ۽ نظم جي مواد کي شاگرد سؤلائيءَ سان سمجهي سگهي ٿو.

۲. امتحاني پيپر بدران عملي پرچو اها تبديل آڻڻ سبب ڏنل مواد سان لاڳاپو رکندڙ توڙي غير لاڳاپو رکندڙ مشغوليون ڏنل آهن جيئن شاگرد پاڻ عملي ڪاروايون ڪري پنهنجو گيان وڌائي سگهن ٿا.

۳. هر سوال جواب رٽڻ بدران پنهنجي عمر ۽ ڪلپنا شڪتيءَ موجب ويچار ظاهر ڪري سگهي.

۴. نثر ۽ نظم سان لاڳاپو نه رکندڙ ڏنل مشغوليـن ۾ هر پاڻ ڀرو وٺي ’پاڻ ڪريان، پاڻ سکان‘ ان مٿي تي هلي پنهنجي دماغي قابليت وڌائي سگهي.

۵. ٻڌل ۽ پڙهيل ساهتيه جي جُدا جُدا انگن کي شاگرد پنهنجن لفظن ۾ بيان ڪري سگهي.

۶. ڊڪشنريءَ جي استعمال کي شاگرد وڌيڪ اهميت ڏئي.

۷. ٻوليءَ تي شاگرد پڪڙ حاصل ڪري سگهي جيئن سکيا جي جُدا جُدا کيترن ۾ پنهنجا ويچار مناسب طريقي اظهار ڪري سگهي.

۸. درسي ڪتاب ۾ گيان، رچناواد ۽ مشغوليءَ آڌارت سکيا تي زور ڏنو ويو آهي. جيئن شاگرد جي سکڻ لاءِ دلچسپي وڌي ۽ مشغوليون ڪاميابيءَ سان پوريون ڪري سکڻ سيکارڻ جي پرڪريا ۾ هو چست ۽ پائيدار بڻجي.

۹. ديش ڀڳتي، صحت، صاف صفائي، انساني جذباتن جو قدر، پاڻ تي ڀاڙڻ انهن وشين بابت شاگردن جي سمجهه صحيح ۽ پختي بڻجي.

۱۰. شاگرد گهر، اسڪول، سماج ۽ ديش ڏانهن پنهنجون جوابداريون سمجهي سگهي.

فهرست

نثر

نمبر	سبق	ليکڪ	صفحو
.1	نئين روشني	شريمتي گوپي موٽواڻي	1
.2	وقت جي پابندي	پرنسيپال لعلسنگھہ اَجواڻي	6
.3	سنڌي ڏڻ وار	پنڊت ڪشنچند جيتلي	11
.4	وطن لئہ جانِ ڀي صدقي	گووردن شرما ”گھايل“	16
.5	مهمان	-----	21
.6	چترڪار ۽ چترڪلا	شري مينگھراج تلريجا	25
.7	آرسي	------	30
.8	پيار جي جيت	شري تيرٿ سپاڻي	37

نظم

نمبر	بيت	شاعر	صفحو
.1	غزل	ڊاڪٽر ديال ”آشا“	42
.2	شاھہ جا بيت	شاھہ عبداللطيف	44
.3	اَڳتي هلو	پرسرام ضيا	46
.4	ساميءَ جا سَلوڪ	شري چئنراءِ بچومل لنڊ	48
.5	مريادا	شري ليکراج ڪشنچند ”عزيز“	50
.6	ماڻ	موتيرام هيرانندداڻي	53
.7	راهي منزل ناهي دور	شري واسديو ”نرمل“	56

نثر

1 نئين روشني

شريمتي گوپي موٽواڻي (جنم ١٩٢٦ع) ۾ تمام سنا ۽ سکياداڻک ليکہ لکيا آهن. کيس لکڻ جو چڱو اڀياس آهي. هن جي ٻولي تمام سولي سليس آهي. هن کهاڻيءَ ۾ ليکڪا ڏيکاريو آهي تہ هڪ ٻار پنهنجي خرچي مان ڦٽاڪا وٺڻ بدران اُنهن پئسن مان غريب دوست کي سندس ماتا لاءِ دوائون وٺي ڏئيس ٿو.

ٻڌو، پڙهو ۽ سمجهو.

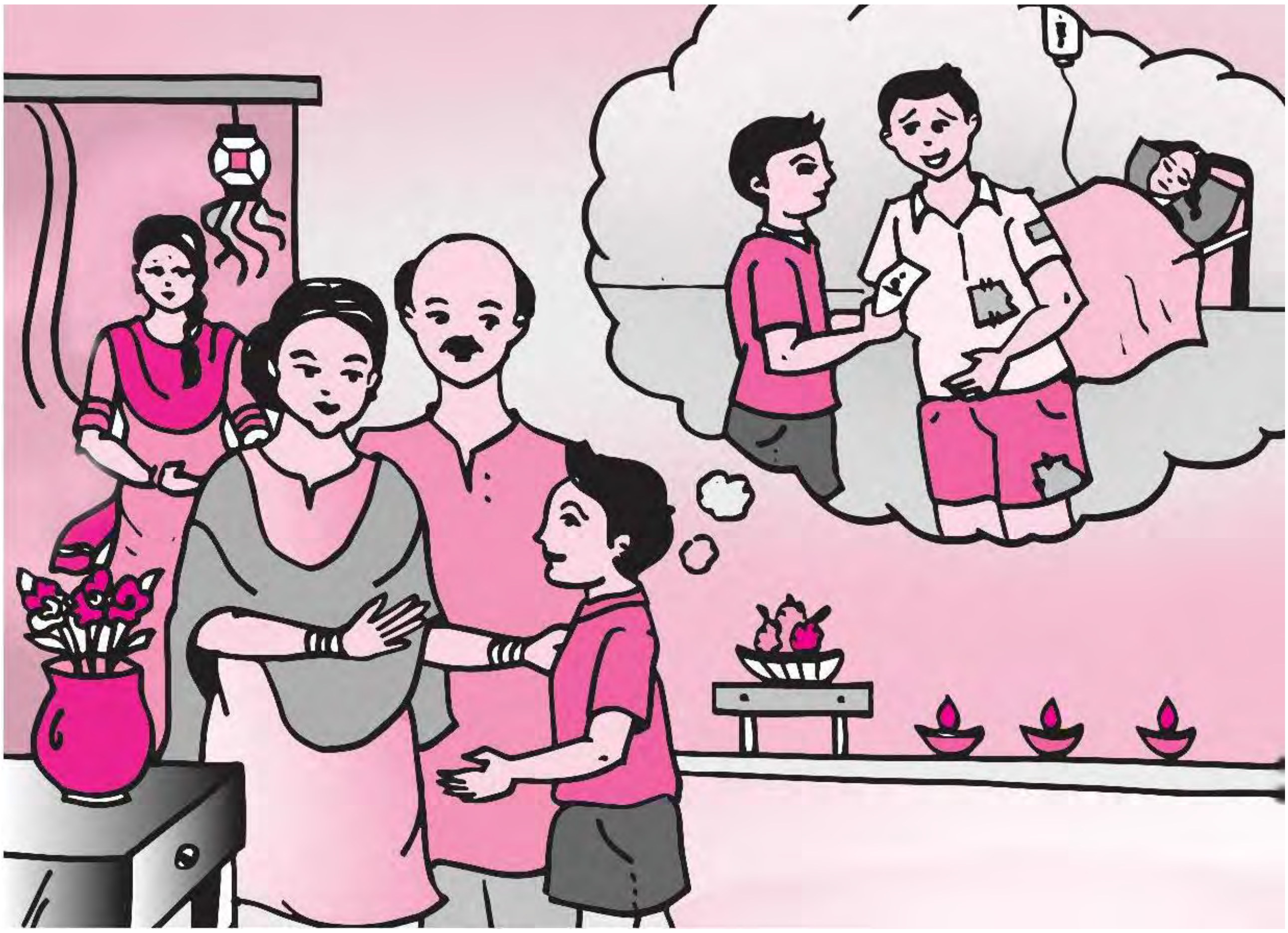

صويا اَڃا اَنوُ نہ آيو آهي؟ اَنوءَ جي ڏاڏي انتظاري ڏيکاريندي پڇيو. صوپي ورندي ڏني، ”اَچي ويندو بابا، فڪر ڇو ٿا ڪريو؟ ويو آهي ڦٽاڪا وٺڻ. ڦٽاڪن جو ڏاڍو شوق اَٿس. سو، ڪو يار، دوست گڏجي ويو هوندس تہ بيهي اُن سان ٻٽاڪون هڻندو هوندو تہ هيتري هيتري جا ڦٽاڪا وٺنديسُ.“ اَنوءَ جي ڏاڏي وري بہ منتظر ٿي چيو. ”تڏهن بہ صويا، صبوح جو يارهين بڄي ويو آهي. مٿان اڇي هڪ ٿيو آهي. سهڪاري

پندار آهي سڏ پنڌ تي، سٺ روپيا ڪٺي نڪتو آهي.“ تنهن تي اَنوءَ جي ماءُ چيو، ”ننڍو ٿورو ئي آهي. بابا، ڇهين درجي ۾ ٿو پڙهي. سَوَ جو نوٽ ڪٺي وچي ڪتاب وٺي ايندو آهي.“ ”پڪ ڇوڪري ڪان نوٽ ڪسڪي ويا هوندا.“ ڏاڏي وري دهرايو. ايتري ۾ در جي گھنٽي وڳي. اَنوءَ جي پيءُ در کوليو، بابا، آيو اَٿو پُٽ. ”اَنو ايتري دير ڇو لڳايئه؟ بابا ڪي ڏاڍو فڪر ٿي پيو هو.“ اَنوءَ ڪي خالي هٿين ڏِسي بابا چيو، ”ڏنئه نه، پئسا گم ٿي ويا اَٿس. ٿڻاڪا جو نه وٺي آيو آهي.“ اَنوءَ ڪِلَي چيو، ”بابا، توهان کهڙا پِيا ويچار ڪريو. برابر ٿڻاڪا مان نه وٺي آيو آهيان، پر منهنجا روپيا چورائجي ڪونه ويا آهن ۽ گم به نه ٿيا آهن.“

ڏاڏيس جنهن پاڃي ويني سوئي تنهن چوهه مان پُڇيس، ”پوءِ سڄا سارا سٺ روپيا ڪيڏانهن ويا؟“ ڏاڏيءَ جي پير ۾ ويهي اَنوءَ پيار سان چيو، ”اَمان، سٺ روپيا وِيا ڪونهن پر سجايا ٿيا آهن.“ ”سو وري ڪيئن؟ پُٽ پِرولين ۾ نه ڳالهاءِ“ ”سچي ڳالهه ٿو ٻڌايان، غصو نه ڪر. نه ته پڇ پڇ پيئي ڪندينءَ ڪيڏانهن ويا روپيا. ”هاڻي ڪٺي ٻُڌاءِ“، اَنوءَ جي ماءُ چيو. اَنوءَ گنڀير ٿي چيو، ”مان خوش ٿي روپيا ڪٺي نِڪتُس. من ۾ سوچيم ته بابا، اَمان ۽ دادا کان ٿڻاڪن وٺڻ لاءِ پئسا مليا آهن. اَڃا ته ناني ۽ نانو پئسا ڏيندا. خوب ٿڻاڪا ٻاريندس. اَڃا رستو پار ڪري هن پاسي ويس ته گڏجي ويو راجيش. ڏياريءَ جي خوشي ته نهيو، پر منهن لٿل هوس.“ ”کهڙو راجيش؟ جيڪو هميشه توکان پهريون نمبر کٽي ويندو آهي.“ اَنوءَ جي ماءُ پڇيو. ”ها اَمان، اُهو ئي راجيش. جڏهن پڇيومانس ته يار! اَڄ ڏياريءَ جي ڏينهن اُداس ڇو آهين؟“ جواب ڏنائين، ”منهنجي ماءُ اوچتو بيمار ٿي پيئي. سو اُن لاءِ دوائون وٺڻ ويو هوس.“ مون ڏنو ته سندس دوائن جو بل ڪُل سؤ روپيا هو ۽ وٽس هئا فقط چاليهه روپيا، جي هُن پنهنجي خرچيءَ ۽ اِسڪالرشپ مان بچايا هئا. توکي ته خبر آهي ته راجيش هوشيار پر غريب گهر جو ڇوڪرو آهي. مون سوچيو ته جيڪڏهن راجيش جي ماءُ کي وقت تي دوائون نه مليون ته هوءَ وڏيڪ پيڙا سهندي ۽ شايد زندگيءَ کان به هٿ ڌوئڻا پوندس. منهنجو هٿ اَزخود راجيش جي کلهي ڏانهن وڌيو ۽ ٻيو هٿ پئسن ڏانهن. چيومانس، ”دوست اُداس نه ٿيءُ، باقي پئسا مان ٿو ڏيانءِ. پهرين ماءُ جي دوا ڪر.“

ڏاڏيس مُرڪي پڇيو، ”هن توکان پڇيو ڪونه ته ايترا روپيا ڇا لاءِ ڪنيا اَٿيئي؟“ اَنوءَ وراڻيو، ”نه اَمان هوُ بلڪل تيز فهم آهي. سمجهي ويو ته پئسا ٿڻاڪن لاءِ ڪٺي نڪتو آهيان. آناڪاني ته ڏاڍي ڪيائين پر مون سندس ڳالهه ڪانه ٻڌي ۽ کيس دوائن جي دڪان تي وٺي ويس. دوائون خريد ڪري ڏنيون ۽ سندس گهر به ويس. جو ننڍڙو پر بلڪل صاف سٿرو هو. مان سمجهندو هوس ته گهٽ پئسي وارا آهن. پر ايترا غريب آهن، سا مونکي خبر ڪين هئي. راجيش چيو، ”دوست تنهنجي وقتائتي مدد لاءِ مان تنهنجو بلڪل ٿورائتو آهيان، مان اِهي پئسا توکي واپس ڪندس.“ مون چيومانس، ”تنهنجي ماءُ سان منهنجي ماءُ. پئسن موٽائڻ جو ويچار نه ڪر.“ راجيش چوڻ لڳو، ”يار، دوست جي سؤمان کي ڌڪ نه هڻ. واپس ضرور ڪندس، اَلبت وقت لڳندو.“ صوبي چيو، ”اَنو توکي ٿڻاڪن ٻارڻ جو هيترو شؤق آهي ته تو ٿڻاڪن جا پئسا ڪيئن ڏنا؟“ اَنوءَ وراڻيو، ”بابا اَڄوڪي ڏينهن مون هڪ نئين روشنيءَ جي جهلڪ ڏٺي آهي. ٻين کي مدد ڪرڻ ۾ پاڻ کي ڪيتري نه خوشي ٿي ٿئي. اَسين ٿڻاڪا ٻاري هڪ طرف پئسو پِيا ضايع ڪريون ۽ ٻئي طرف هيٺئين طبقي وارن کي اسين اجائي ريس ڪرڻ جو سبب ڏيون ٿا. اَڄ کان وٺي ڏياريءَ جي خرچي ٿڻاڪن تي خرچ ڪرڻ بجاءِ سٺي ڪم ۾ لڳائيندس.“